

Vsi smo odgovorni za grozno smrt malega Alfreda

Tragična zadeva malega Alfreda Rampija nujno sili vsakega omikanega in odgovornega človeka k razmišljanju. Gre za usodo, ki se ne da odvrniti in preprečiti, ali gre za posledico napak, ki bi jih bilo mogoče odvrniti? To vprašanje marsikomu še dolgo ne bo dalo miru in bo vznemirjalo njegovo vest.

Pri vsaki nesreči se sprašujemo, ali bi jo bilo mogoče odvrniti, če bi bil nekdo pravočasno nekaj storil, če bi ne bil nepreviden. Nekateri pravijo, da je veliki večini nesreč kriva neka napaka, ki je bila storjena, neka neprevidnost. Drugi menijo, da se ne da vsega predvideti in da moramo dopustiti v življenju določeno mero spontanosti. Kam pa bi prišli, pravijo, če bi pri vsakem našem dejanju premišljevali, kam lahko pripelje in kakšne posledice lahko ima. Potem se človek končno ne bi upal za nič več odločiti in bi pred vsakim dejanjem neodločno menal ter se končno prepustil pasivnosti in se dal obvladati od strahu.

V bistvu imajo oboji prav. Ljudje si moramo ohraniti v svojem življenju in pri vseh svojih dejanjih čimveč spontanosti, neposrednosti in pobude, saj drugače bi nam postalo življenje dolgočasno in mučno. Toda po drugi strani moramo vsaj do neke mere predvidevati, kakšne posledice lahko povzročijo naša dejanja, in to upoštevati. Samo primitivnež dela tisto, kar mu ravno pade v glavo. Pamen človek nekoliko premisli, preden kaj stori. To je stvar omike, stvar vzgoje, stvar kulture. Beseda previdnost je sestavljena iz dveh besed: pred - vidnost, torej da človek vnaprej vidi, oziroma si predstavlja, kaj se lahko zgodi in kakšne posledice lahko ima kakšno njegovo dejanje. Če npr. nekdo z blazno hitrostjo drvi z motorjem ali z avtom po cesti, je lahko predvideti, da bo prej ali slej nekam trčil in se ponesrečil, ali da bo zdrsnil na kakem spolzkem mestu. To mu lahko pove pamet in predvsem vsaj neka minimalna mera omike.

Mnogim nesrečam bi se lahko izognili, če bi poslušali tisto, kar nam pravita pamet in omika. Omika je končno vsota nekkih izkušenj naših prednikov. Nimamo vzroka, da jim ne bi zaupali in se ne držali zahtev omike.

Tragični primer otroka Alfreda Rampija v Vermicinu pri Frascatiju pa nas tudi uči, da mora biti omika učinkovita.

dalje na 3. strani ■

Francija popolnoma v rokah socialistov

V prvem krogu volitev za novo francosko poslansko zbornico, ki so bile v nedeljo, 14. t.m., je prodorno zmagala francoska socialistična stranka. Nastopila je skupno z levimi radikali in prejela 37,51 odstotka glasov, se pravi kar 14,93 odstotka več kot na zadnjih političnih volitvah leta 1978. Res je, da so socialisti tokrat nastopili skupno z levimi radikali, a ti so zelo šibka stranka, saj so leta 1978 zbrali le kaka dva odstotka glasov. Vse kaže, da se bo popolnoma uresničil načrt novega francoskega predsednika, socialista Mitterranda, ki je po izvolitvi v skladu z ustavo razpustil staro poslansko zbornico, v kateri so socialisti bili v manjšini, da bi v novi zbornici razpolagal z večino, kar je nujno, če hoče uresničiti program, s katerim se je bil predstavil francoskemu volilnemu zboru in na volitvah tudi prodorno zmagal.

Za dokončno sestavo nove poslanske zbornice bo odločilen drugi krog volitev, ki bodo prihodnjo nedeljo. Nastopili bodo le tisti kandidati, ki so v prvem krogu prejeli več kot 25 odstotkov glasov,

kar pomeni v bistvu ožje volitve med glavnimi kandidati. Po računih izvedencev utegnejo socialisti imeti v novi zbornici celo absolutno večino, že zdaj pa jim je zagotovljena navadna večina.

Dosedanja večina je prejšnjo nedeljo zbrala le kakih 40 odstotkov glasov (golisti 22,62, stranka bivšega predsednika Giscarda 19,20). Obe stranki lahko upata na boljši uspeh prihodnjo nedeljo le, če bo volilna udeležba večja — v prvem krogu je volilo 70 odstotkov upravičencev — in če se bodo mnogi »novi« volivci odločili za staro večino. Strokovnjaki pa to možnost izključujejo in napovedujejo še več glasov za socialiste.

Za prvi krog volitev je še najbolj značilno znatno nazadovanje komunistov. Leta 1978 so zbrali 20,5 odstotka glasov in bili le rahlo za socialisti, v nedeljo pa so zdrknili na 16,17 odstotka, kar pomeni, da so le zelo rahlo napredovali v primerjavi s kakimi 15 odstotki glasov, ki so jih zbrali na predsedniških volitvah v letošnjem maju.

dalje na 2. strani ■

Izjava v prid kulturi manjšin

Od 28. do 31. maja je bil v kraju Fresach-Breze na Koroškem shod pisateljev iz številnih evropskih dežel, katerega so se udeležili od Slovencev Jaro Dolhar, Jože Smit, Bogdan Pogačnik, France Filipčič, Pavla Rovar, Anja Uršič (Slovenija); Valentin Polanšek (Koroška); Boris Pahor (Trst); Milena Merlak - Detela in Lev Detela (Dunaj). Na tradicionalnem srečanju, ki ga organizira koroško pisateljsko društvo nemškega jezika, katerega predseduje profesor in pisatelj Walter Novotny, je letos doživelo deseto izdajo. Pisatelji so se tokrat prijateljsko pomenili o bistvu kritike, o vprašanjih prevajalstva in o književnosti v času računalnikov. Nekoliko drugačna je bila tema referata Gergharda Mulmelterja, ki je prikazal položaj kulture v Južnem Tirolu. Po tem predavanju je posegel v razpravo tudi Boris Pahor, ki je primerjal razmere južnotirolske skupnosti z razmerami narodne skupnosti Slovencev in drugih etnij v italijanski republiki, potem pa predlagal zborovalcem, da bi se zavzeli za vse manjšinske jezike in kulture. Njegov predlog o skupni izjavi je bil so-

glasno sprejet. Njegovo izjavo je potem podpisalo nad štirideset pisateljev. Izjava se glasi:

»Podpisani pisatelji, ki smo se v dneh od 28. do 31. maja zbrali na 10. Mednarodnem pisateljskem srečanju v Fresachu-Brezah, smo prepričani, da kultura (književnost, umetnost, jezik) ne more rasti in uspevati, če ni trdno zakoreninjena v tleh domače zemlje.

Udeleženci Mednarodnega srečanja v Fresachu-Brezah pozivamo vse vlade držav, v katerih poleg večinskega naroda živijo tudi narodne, etnične in jezikovne manjšine, da le-tem omogočijo popoln razvoj njihove kulturne identitete.

Podpisani so namreč prepričani, da bi konstruktivno obravnavanje tega vprašanja ustvarilo položaj, v katerem bi bili odpravljeni potujčevalni nameni večinskih narodov. Obenem pa je nujno, da se zaščitijo in podprejo posebnosti manjšin, ker bo le tako mogoče uresničiti nastanek nove Evrope, ki bo v sebi združevala bogastvo raznovrstnih narodnih osebkov.«

RADIO TRST A

■ NEDELJA, 21. junija, ob: 8.00 Poročila; 8.30 Kmetijska oddaja; 9.00 Sv. maša iz župne cerkve v Roianu; 10.30 Nediški zvon, oddaja o Benečiji; 11.00 Mladinski oder: »Glavne osebe na potepu«; 11.30 Nabožna glasba; 12.00 Narodnostni trenutek Slovencev v Italiji; 12.30 Glasba po željah; 13.00 Poročila; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Okuole ognjišča — pred studencan, snopič prafo in muzike naših judij; 15.00 Šport in glasba ter neposredni prenosi; 19.00 Poročila.

■ PONEDELJEK, 22. junija, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Jutranji almanah; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 Skladbe slovenski hin drugih jugoslovanski havotrjev; 11.20 Beležka; 11.35 Zimzelene melodije; 12.00 Kulturni dogodki; 12.40 Slovenska imena naših krajev; 13.00 Poročila; 13.20 Letošnja revija »Primorska poje«; 14.00 Otroški kotichek: Tik-tak; 14.30 Roman v nadaljevanjih — Hans Fallada: »Vsakdo umira sam«; 15.00 Glasbeni ping pong; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Nedeljski koncert v tržaškem Avditorju 8. marca letos; 18.00 Kulturno pismo; 19.00 Poročila.

■ TOREK, 23. junija, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Jutranji almanah; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 11.20 Beležka; 11.35 Paleta orkestror; 12.00 Četrkova srečanja; 13.00 Poročila; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Odraslim prepovedano; 16.00 Mladi pisci; 16.15 Romantični trenutek; 16.30 Rezarvirano za; 17.00 Kratka poročila in pregled tiska; 18.00 Stiska in odrešitev človeka v prerezu svetovne drame: Anton Pavlovič Čehov: »Striček Vanja«; 19.00 Poročila.

■ SREDA, 24. junija, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Jutranji almanah; 10.10 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 Glasba skozi stoletja; 11.30 Beležka; 11.35 Zimzelene melodije; 12.00 Pod Matajurjan, posebnosti in omika Nadiških dolin; 13.00 Poročila; 13.20 Naši zbori; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Iz zakladnice slovenske mladinske literature; 14.30 Poman v nadaljevanjih — Hans Fallada: »Vsakdo umira sam«; 15.00 Nove plošče; 16.00 Slovenska literatura v Italiji; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Mladi izvajalci — Letošnja revija Primorska poje; 18.00 Poslušajmo film; 19.00 Poročila.

■ ČETRTEK, 25. junija, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Jutranji almanah; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 11.30 Beležka; 11.35 Paleta orkestror; 12.00 Poslušajmo film; 13.00 Poročila; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Mladi pred mikrofonom; 14.45 Problemi slovenskega jezika; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Deset abonmajskih sezon tržaške Glasbene matice; 18.00 Četrkova srečanja; 18.30 Kulturne rubrike naših tednikov; 19.00 Poročila.

■ PETEK, 26. junija, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Jutranji almanah; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 a ljubitelje operne glasbe; 11.30 Beležka; 11.35 Zimzelene melodije; 12.00 Na goriškem valu; 13.00 Poročila; 13.20 Rojanski cerkveni pevski zbor ki ga vodi Humbert Mamolo; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Otroški kotichek: Kje je napaka?; 14.30 Roman v nadaljevanjih — Hans Fallada: »Vsakdo umira sam«; 16.00 Okuole ognjišča — pred studencan, snopič prafo in muzike naših judij; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Javni nastopi gojencev šole Glasbene matice s sodelovanjem slovenskih šol in deželnega sedeža RAI v Trstu; 18.00 Kulturni dogodki; 18.40 Slovenska imena naši hkrajev; 19.00 Poročila.

■ SOBOTA, 27. junija, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Jutranji almanah; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 Posnetek »Nedeljskega koncerta«, ki je bil v tržaškem Avditorju 8. marca letos; 11.30 Beležka; 11.35 Paleta orkestror; 12.00 Bom naredu st'zdice, čjer so včas'ble«, glasnik Kanalske doline; 12.30 Glasba po željah; 13.00 Poročila; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Otroški kotichek: Tomi na obisku; 14.30 Gremo v kino; 16.00 »Up naj vam bo zvest prijatelj, maestro«; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Slovenski zbori in vokalne skupine na ploščah; 17.30 Na goriškem valu; 18.45 Vera in naš čas; 19.00 Poročila.

Opomin iz Vermicina

V sredo, 10. t.m. se je zgodila v kraju Vermicino pri Frascatiju nedaleč od Rima strašna nesreča. Mali, komaj 6-letni Alfredo Rampi, ki so ga starši za trenutek pustili brez nadzorstva (oče mu je dovolil, da se sam vrne iz sosesčine domov), je padel v komaj kakih 30 cm širok rov, ki ga je eden od sosedov dal brez dovoljenja izkopati v podzemlje do podzemeljskega jezera, da bi ovrednotil svoje zemljišče in ga dražje prodal kot stavbišče. To se je zgodilo okrog sedme ure zvečer. Šele po polnoči je eden izmed tistih, ki so dečka iskali, zaslišal njegov jok in kricanje iz skrite in globoke luknje, ki pa je bila prekrita s pokrovom iz pločevine. Že prej je dečkova babica šla gledat tisto luknjo v sumu, da je deček padel vanjo, a ko je videla pokrov nad luknjo, je bila gotova, da tam noter ni mogel pasti. Iz tega je treba izvleči zaključek, da je nekdo, verjetno lastnik ali upravnik tistega zemljišča, v naglici pokril luknjo s pokrovom, ko je bil deček že v njej, in morda prav zato, ker je slišal iz nje otroško vpitje in je hotel odvrniti od sebe odgovornost ter prikriti, da je padel otrok v luknjo, za katero je bil on odgovoren. Dozdaj so zaradi tega aretirali štiri osebe. Upajmo, da bo preiskava razkrila, če so kaj krivi. Sumi se pa lahko, da je tudi to nesrečo povzročila gnusna špekulacija z zemljišči in da se je temu morda pridružil nepojmljiv zločin, da je nekdo celo hotel prikriti nesrečo otroka, ko je prišel na kraj nesreče morda prav zato, ker je zaslišal krike otroka, ki se je morda za hip še držal za rob luknje, preden je padel v globino.

Potem so sledili trije strašni dnevi, ko se je četa gasilcev pod vodstvom rimskega poveljnika gasilskih oddelkov trudila, da bi dosegla dečka v rovu. Zares se je trudila, posamezniki so napravili vse, kar so mogli, a zaman. Ko so vrtali v zemljo, da bi skopali novo vrtino in prišli s stranskim rovom pod dečka, so naleteli na plast kamenja. Ker se jim je zdelo, da bi ta plast preveč zavlekla vrtanje, so napravili usodno napako, da so se odločili prekiniti vrtanje in začeti kopati stranski rov. Ta pa je bil previsoko. Ko bi bili morali priti do dečka, so opazili, da je zdrknil še nižje v spolzkem rovu. Menda v globino 60 metrov. Sklenili so se po zmedenem posvetovanju obrniti za pomoč na jamarje

in iskali pritlikavce in izredno suhe ljudi, da bi jih z vrvjo spustili do dečka, ki se je od časa do časa še vedno oglašal z milim jokom in klicanjem matere. Eden teh ga je tudi dosegel z rokami, toda ko bi ga bil moral zagrabit, so ga prehitro potegnili ven. Deček je tedaj že utihnil. Verjetno ga je blato že zadušilo, morda tudi plin v tisti globini. Lahko pa tudi, da je bil samo v nezavesti. To se ne bo nikoli zvedelo.

Danes, teden dni po dogodku, še vedno niso prišli do dečka. Še vedno niso niti skopali rova do njega niti napravili česa drugega, da bi vsaj spravili na površje trupelce. Pravijo, da se je otrokovi materi zmešalo, kar ne bi bilo nič čudnega.

Smo kristjani in ne verujemo, da je Bog okruten, ker dopušča take tragedije nedolžnih otrok. Prepričani smo, da je ljubil in ljubi tudi malega Alfreda. Če je dopustil tako tragedijo, je pač predvidel, da bo mali Alfredo v raju srečen, z njegovo tragedijo pa je hotel dati pomenljiv in morda zadnji opomin miselno leni, le po uživanju hlepeči družbi, ki je napravila tudi iz otrokovega umiranja televizijski spektakel, predvsem pa njenemu vodstvu, da bi zresnila in vzela končno resno svojo odgovornost. Ne verjamejo, da gre lahko še dolgo tako naprej, kot se obnašata danes družba, v kateri tudi mi živimo, in njeno vodstvo. To je pot v katastrofo cele družbe. Če država, ki šteje več kot 57 milijonov ljudi in razpolaga s tehniko, s katero je sposobna vrtati za petrolejem v morju in v arabskih pustinjah tudi tisoč metrov globoko, ni voljna, da bi uporabila vsaj majhen del te tehnike za rešitev majhnega otroka v komaj nekaj desetih globoki luknji, potem je v tem nekaj izkrivljenega, nekaj strašno izkrivljenega in korumpiranega. Mali, nedolžni Alfredo Rampi je glas vesti za Italijo in morda za ves civilizirani, bogati, svet, opomin, ki prihaja od Najvišjega samega. Tehnika, ki je sposobna poletov na Luno in onkraj Sončnega sistema in ki je izdelala že na tisoče in tisoče atomskih, vodikovih in elektronskih bomb, pa ni hotela rešiti ubogega otroka, bo morda prej ali slej postala orodje uničenja za družbo, ki se noče več zavedati pomena človeškega bitja, tudi enega samega majhnega, ne-

dalje na 5. strani ■

Francija popolnoma v rokah socialistov

■ nadaljevanje s 1. strani

Francoski volivni zbor je v nedeljo potrdil izbiro, za katero se je bil odločil že v mesecu maju, ko je za predsednika republike izvolil socialističnega kandidata Mitterranda. Ponovno je pokazal, da si želi korenitih sprememb na družbenem in gospodarskem področju v okviru sedanje večstrankarskega in parlamentarnega sistema. Novi francoski predsednik je kmalu po izvolitvi imenoval svojo vlado, ki je takoj sprejela nekaj izrazito socialistnih ukrepov (kot na primer zvišanje minimalnih plač delavcev, zvišanje družinskih doklad), kar je gotovo vzbudilo sim-

patijo pri delu volivcev, ki so zato zaupali svoj glas socialistom. V zunanji politiki se je nova vlada pričela zelo previdno gibati, vendar je dala jasno razumeti, da ne bo korenitih sprememb, ne kar zadeva odnose z Evropsko gospodarsko skupnostjo, ne kar se tiče odnosov z Atlantsko zvezo. Vse kaže, da je volilni zbor te smernice potrdil in da ga niso vznemirili očitki, ki so na račun socialistov leteli s strani dosedanje večine.

Mitterrand in njegova socialistična stranka se torej pripravljata na prevzem oblasti v Franciji, kar bo predstavljalo precejšnjo novost v tem predelu Evrope.

Ob zaključku šolskega leta

Ta teden je bil za vse, ki imajo kaj skupnega s šolo, gotovo zelo pomemben. Konec šolskega leta je težko pričakovani trenutek, tako za dijake ter sploh vse, ki so s šolo tako ali drugače povezani. Dijaštvo je v glavnem nestrpno štelo dneve, ki še manjkajo, da bodo lahko zaživel svoje počitnice, nekateri pa so v teh zadnjih dneh napeli vse sile, da bi se izognili negativnim ocenam. Vsem ni uspelo in se bodo morali tudi med poletjem učiti, da bodo zamašili praznine v svojem znanju, praznine, ki jih bodo pač stale popravni izpit. Sedemnajsti junij pa je bil kljub vsemu dan, ko so se šolarji in njihovi starejši šolski tovariši oddahnili in končno sproščeno zadihali.

Tudi za profesorje so bili tile zadnji dnevi gotovo precej naporni. Ocenjevalne seje, predmaturitetni sestanki, pisanje osebnih mnenj, ki na osnovnih in nižjih srednjih šolah že nekaj časa nadomeščajo tradicionalno redovanje, in drugo delo, ki se nabere ob koncu šolskega leta, vse to je gotovo močno napolnilo dneve našega učnega osebja.

Za učence in dijake zadnjih letnikov pa se poletne počitnice sploh še niso začele. Pred njimi so verjetno najtežji trenutki izpitov, ki seveda zahtevajo temeljito pripravo, tudi tako pa je določena mera strahu skoraj nekaj neizbežnega.

Kljub vsemu pa se šolsko leto ni povsod redno zaključilo, tako so se šolniki, ki so včlanjeni v enotni vsedržavni šolski sindikat, in tisti, ki so včlanjeni v samostojne sindikate, odločili, da proglasijo stavko, ki bo zavlekla na italijanskih šolah tako ocenjevanja, kot tudi izpite. Na slovenskih šolah do teh zastojev zaradi protestnih akcij ni in ne bo prišlo, ker se sindikat slovenske šole ni priključil pobudi italijanskih šolnikov.

Sedaj, ko se je šolsko leto zaključilo, pa je tudi jasno, da vsi ti, ki imajo s šolo kaj skupnega, ali se zanjo zanimajo, tudi ocenjujejo delo, ki ga je šola med letom opravila. V našem listu smo ob začetku leta uvedli neko rubriko, v kateri naj bi se ljudje oglašali in kaj povedali o šoli, uspehih in težavah, ki so se pojavile med letom. Pričakovane odziva ni bilo. Ali je v naši šoli vse tako, kot bi moralo biti? So naši šolarji, dijaki ali študentje med letom samo greli klopi? Bolj malo slišimo o dejavnostih in rezultatih, ki so jih med letom dosegli. Mladina je sorazmerno precej dejavna in zaposlena in prav bi bilo, da bi tudi javnost bila obveščena o njihovem delu.

Prav gotovo pa je bilo med šolskim letom tudi kaj neprijetnih zadev. Mogoče bi tudi o tem morali kaj več govoriti. Tako dijaki kot tudi profesorji ne bi smeli dovoliti, da gredo tudi taki trenutki mimo njih in tako izgubijo na aktualnosti. Železo je treba kovati, dokler je vroče, kajne?

Sedaj, ko se je šolsko leto končalo, je prepozno. Pred nami so še izpiti in jeseni drugo šolsko leto. Dolžnost nas vseh in ne samo staršev, profesorjev, učiteljev, učencev in dijakov pa je, da se za našo šolo zanimamo in ji sledimo.

M. T.

Prebivalstvo ameriških mest pada

Ameriško veleposlaništvo v Rimu je razposlalo uredništvom novo številko revije »Impact«, ki izhaja, kot smo že poročali, četrtletno in obravnava predvsem gospodarske probleme in posebno še nove gospodarske perspektive.

Na uvodnem mestu objavlja revija slike in kratke življenjepise mož, katerim je ameriški predsednik Reagan zaupal najvažnejše gospodarske funkcije v državi in v ameriških mednarodnih gospodarskih zastopstvih. Iz biografij je razvidno, da gre za same izkušene gospodarske praktike. Med gospodarske funkcije so vključene seveda tudi socialne, kot npr. skrb za zdravstvo, zaposlitev in gradnja stanovanj.

Zanimiv je tudi članek o dejstvih, ki jih je pokazalo zadnje ameriško ljudsko štetje lansko leto. Pokazalo je med drugim, da se nadaljuje težnja zadnjih desetletij, da se ljudje selijo iz mest na periferijo, na skrajni rob mesta in v mala mesta. Hkrati gre preseljevalna smer iz severa in vzhoda proti južnim državam takoimenovanega sončnega pasu in proti Zahodu. Razodelo se je tudi dramatično padanje rodnosti, ki znaša zdaj le še malo več kot en odstotek na leto. Med tridesetimi največjimi mesti jih je manj kot polovica kaj pridobila na prebivalstvu. Večina jih je nazadovala. V zadnjem desetletju je npr. Detroit izgubil 21,3 odstotka prebivalstva, Pittsburgh 18,5 odstotka in St. Louis celo 27,9 odstotka. Najhitreje pa narašča prebivalstvo v mestih Phoenix v Arizoni, San Jose in San Diego v Kaliforniji in Houston ter El Paso v Texasu. Kar zadeva posamezne države, je najbolj naraslo število prebivalstva v desetletju 1970-1980 v

Nevadi in sicer za 64 odstotkov. Sledijo Arizona, Florida, Wyoming, Utah, Alaska, Idaho, Colorado, New Mexico, Texas, Hawaii in Oregon. V vseh teh državah je naraslo prebivalstvo v omenjenem desetletju za več kot 25 odstotkov.

Zanimiv je članek pod naslovom »Svoboda do izbire«, ki sta ga napisala sloviti ekonomist, Nobelov nagrajenec Milton Friedman in njegova žena Rose. Kot zatrjujejo, se predsednik Reagan pri svoji gospodarski politiki ravna po Friedmannovih gospodarskih naukih. Friedman in njegova žena — vsa svoja gospodarska dela in teorije namreč izdelujeta in podpisujeta skupno — odločno zagovarjata čim bolj svobodno tržno gospodarstvo in konkurenco, ker po njunem to zagotavlja najnižje možne cene blaga in uslug in torej preprečuje inflacijo. Po njunem pričanju je potrebna v demokraciji ne le politična, ampak tudi gospodarska svoboda. Seveda pa nekateri gospodarski teoretiki pobijajo Friedmannove teze in zagovarjajo čim večjo vlogo države v gospodarstvu in od države regulirano gospodarstvo.

O odnosih med vlado in gospodarskimi zadevami piše Murray L. Weidenbaum, Edward F. Denison pa opozarja na uganko takoimenovane rasti produkcije. Med drugim gre za metode, s katerimi se meri taka rast. Po mnenju avtorja ni mogoče vnaprej napovedati gospodarske prihodnosti. Tega nihče ne more. Izračuna se lahko samo neka verjetnost. V naslednjem desetletju je pričakovati po njegovem le rahlo, torej majhno rast produktivnosti. O bodoči ekonomiji razpravlja Peter F. Drucker. O bodočih perspek-

dalje na 7. strani ■

Vsi smo odgovorni za grozno smrt...

■ nadaljevanje s 1. strani

Ni dovolj sočutje, ni dovolj udeležba in zanimanje ogromne javnosti. Potrebna je učinkovitost tistih, ki so odgovorni za reševalne akcije, in predvsem je potrebno, da poskrbijo za tako učinkovitost njihovi nadrejeni in sploh vsi tisti, ki bi morali imeti na skrbi reševanje ali splošno zaščito prebivalstva. Reševalnih akcij v obupnih primerih se ne bi smelo prepustiti samo najbližjim pristojnim organom, na pomoč bi bilo treba poklicati največje strokovnjake, kar jih premore nacija, in vsa razpoložljiva tehnična sredstva. V največji naglici je treba ustanoviti štab možganov, ki so sposobni hitro zasnovati najboljše in najbolj zanesljive načine reševanja, brez hlastne naglice in celo prenačlenosti. Samo dobra volja in presunjenost, sočutje in želja pomagati niso dovolj. Potrebno je zagotoviti možnosti za resnično, učinkovito pomoč. To ne velja samo za nesreče. To velja za vse primere nenačne ali predvidljive človeške stiske. Omika se kaže tudi v tem, da si narod oziroma država vnaprej pripravi učinkovita sredstva pomoči, ali jih v hipu nesreče vsaj znata takoj zbrati in učinkovito uporabiti.

Omika zahteva učinkovitost. Omika je

ljubezen. Ljubezen do vsakega človeškega bitja, ki se znajde v stiski, in sploh ljubezen do vsakega živega bitja, ki je ogroženo in ki ne pomeni ogrožanja drugih. Neskončno večjo ljubezen pa smo vsi dolžni svojemu bližnjemu, soljudem, tako otrokom kot odraslim. Moramo se čutiti soodgovorne za njihovo srečo in blaginjo, in soodgovorni tudi, če se jim pripeti nesreča, ki je posledica nepredvidnosti, če ne celo zlobe soljudi. Nesreča, ki je posledica pomanjkanja ljubezni in skrbi za blaginjo in varnost soljudi. V tem smislu bi se morali čutiti krivi mnogi, ki dozdevno niso imeli nič opraviti z nesrečo in usodo malega Alfreda. Krivi zaradi pomanjkanja ljubezni do ljudstva, do malega človeka, do otrok in njihove varnosti ter sreče. Noben zakon jih ne bo obtožil, toda obtožila jih bo najbrž njihova vest. Vsi smo namreč odgovorni za vsakega izmed nas, za vsakega svojega bližnjega, tudi za usodo vsakega otroka, tudi če ga ne poznamo, tudi če nismo nikoli slišali o njem. Nevednost in brezbržnost nas ne opravičujeta in predvsem ne opravičujeta tistih, ki imajo oblast v rokah in s tem tudi dolžnost in hkrati možnost, da poskrbijo, kolikor je le mogoče, za srečo in varnost soljudi.

Izvršni odbor SSk o političnem položaju na Tržaškem

Izvršni odbor Slovenske skupnosti v Trstu je svojo zadnjo sejo, dne 10. t. m., posvetil političnemu položaju na tržaški pokrajini in občini, kjer se bliža glasovanje o proračunu, glede izida katerega prevleduje predvidevanje, da se bo negativno izteklo zaradi nasprotovanja vseh tradicionalnih strank, razen Liste za Trst in misovcev, manjšinskemu odboru Liste za Trst. To jasno izhaja iz zadevnih izjav omenjenih strank ob izvolitvi manjšinskega oobora Liste za Trst na pokrajini, to pomeni, da gremo naproti zavrnitvi proračunov, imenovanju komisarja in razpisu novih volitev za tržaško občino, pokrajino

»LETO BOROVE GRIZLICE«

Društvo slovenskih izobražencev v Trstu je končalo svojo letošnjo sezono ponedeljkovih večerov s predstavitev najnovejše zbirke črtic Vinka Beličiča LETO BOROVE GRIZLICE. Delo je pred kratkim izšlo pri celovski Mohorjevi družbi, ki bo knjigo uvrstila v svojo redno zbirko. V predstavitvi je Alojz Rebula razgrnil poetični in razmišljajoči svet avtorja, ki se je v tej zbirki posvetil zlasti spominom iz šolskega sveta ter slikam iz narave, kraške gmajne, ki je stalen element v Beličičevem ustvarjanju. Rebula je v nekaterih sestavkih videl bogate možnosti fabuliranja in je obžaloval, da se Beličič ni odločil za daljši tekst, ki bi lahko prerasel v imeniten roman o našem prvojnem življenju. Avtor sam je nato govoril o svojem delu in njegovem nastanku.

Društvo slovenskih izobražencev se je tako od letošnje redne sezone poslovilo s poklonom slovenski ustvarjalnosti, istočasno pa je bilo izrečeno tudi povabilo na letošnjo 17. Drago, ki bo prvi teden septembra in ki predstavlja logični vrh celoletnega delovanja društva.

in, kot kaže, tudi za občino Devin-Nabrežino.

Izvršni odbor SSk s tem v zvezi ugotavlja, da je KPI, s tem da je odtegnila zunanjo podporo štiristrankarskemu odboru na pokrajini in s tem sprožila krizo, dejansko izročila tržaško pokrajino Listi za Trst. Pri tem je treba še posebej poudariti, da je zaradi tega bil izključen edini slovenski pokrajinski odbornik.

Kdor meni, da je boljše, da vodi pokrajino Lista za Trst (kateri med drugim očitajo, da slabo upravlja tržaško občino in nasprotuje pravicam Slovencev), kot pa prejšnja štiristrankarska koalicija KD, PSI, PSDI in SSk, oziroma da pride komisar in razpiše nove volitve, potem naj si prevzame tudi težbo odgovornost za nastali položaj.

Izvršni odbor je razpravljal tudi o spremembah v vodstvu Slovenskega stalnega gledališča. SSk je mnenja, da mora biti predsednik tako važne kulturne ustanove,

ve, kot je SSG, izraz čim širšega dogovora vseh komponent naše manjšine. Spričo tega meni, da je bil način, ki je bil uporabljen pri določitvi kandidata za predsedniško mesto, nesprejemljiv, kar se odraža tudi v dejstvu, da je kandidat prejel samo šest glasov od 16 volilnih upravičencev. Odnosi znotraj SSG so se zaradi tega znatno poslabšali in jih bo treba nujno takoj preveriti.

SSk želi obenem javno izreči polno zahvalo dosedanjemu predsedniku prof. Josipu Tavčarju za njegovo neprecenljivo delo v 25 letih sodelovanja in 12 letih predsedniških funkcij pri SSG.

—o—

OBČNI ZBOR NSK V TRSTU

Občni zbor NSK bo v četrtek, 25. junija, v čitalnici Narodne in študijske knjižnice v ulici sv. Frančiška 20/I ob 18. uri v prvem in ob 18.30 v drugem sklicanju.

Dnevni red: 1. predsednikovo poročilo o delovanju NSK (od 1. julija 1980 do 24. junija 1981); 2. tajnikovo poročilo; 3. blagajnikovo poročilo; 4. poročilo načelnika odseka za zgodovino; 5. razprava; 6. poročilo nadzornega odbora; 7. razno.

Kolonija SLOKAD v Dragi pri Trstu

Kolonije ali skupinska letovanja otrok so v zamejstvu opravila veliko dobrega in koristnega za naše ljudi, takoj po drugi svetovni vojni in še naprej. Veliko mladih ljudi, sedaj že nekaterih staršev, se jim zahvaljujejo za to in njihova vodstva imajo pri teh podporo in razumevanja za svoje delovanje.

Danes bi se tu konkretno ustavili pri koloniji SLOKAD. Upravlja jo, kot znano, Slovensko karitativno društvo, ki je vse od leta 1945 organiziralo letovanja po raznih krajih Italije (in mnogokje v Italiji so prav po mačehovsko ravnali z vodstvom in otroki — ker so bili pač Slovenci in za-

to nezaželeni!), a zdaj že nad petnajst let upravlja in vodi poletno letovanje v dveh izmenah v Dragi pri Trstu — v svoji hiši. Vemo, da danes zanimanje za kolonijo pada (saj je skoraj vedno pri nas bila ustaljena misel, da gredo v kolonije le najrevnejši sloji). To so dejstva, ki pa jih vodstvo vedno upošteva, ker so se pač časi in okusi korenito spremenili. Spremenila se je tudi oblika organiziranja in nazadnje so dobili velik razmah tako imenovani poletni centri v organizaciji in podpori posameznih občin, ki poskrbijo najprej za neke vrste natečaja za učitelje oz. animatorje. Res so komodni taki centri, ko so otroci ves dan v oskrbi takih zbranih ljudi, zvečer pa so na razpolago staršem. Vendar s tem še ni rečeno, da mora kolonija prvotnih tipov povsem izginiti, potem ko je vrsto let uspešno delovala v korist malčkov in naše narodne skupnosti.

Letos se bo tako zaradi premalo vsestranskega zanimanja čas kolonije skrčil na en sam turnus (začetek kolonije je namreč predviden za 7. julij). Mnogo je vzrokov za to: najprej bi tu omenili stalno upadanje števila slovenskih otrok na Tržaškem, potem so ob tem času razna taborenja in druge kolonije, nato, kot smo omenili, poletni centri in morda tudi protivnost dela učiteljstva in pomožnega kvalificiranega osebja, ki je a priori odklonilo pomoč na šoli pri vpisovanju in izpolnjevanju obrazcev, če ni že delalo propagande, naj se otroci ne vpišejo v take vrste kolonije. Spet bi lahko našli opravičilo za starše, ki hočejo imeti otroke v počitnicah doma le zase, ne meneč se, da to otrokom morda velikokrat raje škoduje kot koristi. Velikokrat so taki otroci prepuščeni cesti, nobenemu varstvu še manj pa kakšni kontroli. Vse njihovo delovanje se v času po-

dalje na 8. strani ■

Novo pojasnilo Slovenske skupnosti

V zvezi s torkovo sejo devinsko-nabrežinskega občinskega sveta je krajevna sekcija Slovenske skupnosti izdala tiskovno poročilo, v katerem uvodoma ugotavlja, da je bil doslej na pokrajinski ravni samo en sestanek med predstavniki KPI, PSI in SSk v zvezi z vprašanjem devinsko-nabrežinske občinske uprave. Na tem sestanku je bilo sklenjeno, da vse tri stranke pripravijo programske točke za bodočnost občinske uprave, da v tem času uprava ne bo dala na glasovanje proračuna za leto 1981 in da bosta v teku tedna dni stranki, ki sestavljata sedanjo upravo, sklicali naslednji sestanek.

Doslej ta sestanek ni bil sklican. Kljub temu je predstavnik sekcije SSk izročil predstavniku uprave predlog Slovenske skupnosti za program devinsko-nabrežinske občine.

Na sestanku načelnikov svetovalskih skupin ni bil sprejet sklep, da se na torkovi seji odloži razprava o proračunu, ki jo je odbor postavil na prvo točko

Sekcija SSk je zaskrbljena, ker še ni prišlo do skupnega sestanka, na katerem bi lahko razpravljali o osnutku programa, ki ga je izdelala Slovenska skupnost. Predpogoj za odobritev proračuna je namreč prav sprememba programa in način upravljanja devinsko-nabrežinske občine, ki mora dejansko ustrezati potrebam domačega prebivalstva. V kolikor ne pride do teh sprememb zaradi pomanjkanja diskusije, bosta stranki, ki upravljata občino, nosili odgovornost za morebitne posledice.

Občinska uprava je po lastni presoji sklicala torkovo sejo občinskega sveta in postavila na dnevni red razpravo o proračunu. Ker v tem času ni prišlo do pogovorov med tremi strankami, je obstajala nevarnost, da bi bil sedanji odbor postavljen v manjšino in bi s tem prišlo do komisarske uprave. Slovenska skupnost je zato smatrala za nujno, da se seje ne udeleži, dokler se stranki, ki sestavljata upravo, ne izrečeta o predloženem programu.

Konferenca o kmetijstvu v goriški občini

V ponedeljek, 8. junija, je bila v goriškem avditoriju konferenca o kmetijstvu v goriški občini. Do tega zborovanja je prišlo točno po enem letu od izida raziskave, ki jo je izvedla goriška občinska uprava v sodelovanju z ustanovo »Sodeca« spomladi lanskega leta. Publikacija, ki vsebuje razne poglede na kmetijstvo v naši pokrajini, deželi, državi in tudi v evropskem merilu, je v glavnem osredotočena na zanimive podatke s tega področja v goriški občini; treba je ob tem vedeti, da so podatki taki, kot so jih nakazali kmetovalci in so zato verjetno tudi netočni v podrobnostih, kot je bilo tudi poudarjeno na ponedeljkovi konferenci, vendar to ne igra velike vloge, saj podatki v veliki večini ustrezajo dejanskemu stanju. Kar je bolj zaskrbljujoče, je to, da so dosedaj kmetijsko področje skoraj vsi zanemarjali. Odgovorni politični in gospodarski krogi niso posvečali zadostne pozornosti kmetijski dejavnosti v občini in je zato kmetijstvo nazadovalo. Prepogostokrat je bila rodovitna zemlja predmet nekontroliranega puščanja in razlašanja v zameno za razne industrijske posege, ki so se izkazali za neproduktivne, ali za razne cestne in obmejne infrastrukture, ki so zahtevale visok odvzem rodovitnih površin. Če se ta proces ne zaustavi, je možno predvideti, da bo kmetijstvo v goriški občini obsojeno na dokončen propad. Prav na konferenci smo slišali, da bo goriška občinska uprava ustanovila konzulto za kmetijska vprašanja, kar daje upati, da se bo o kmetijstvu vsaj razpravljalo. Pri tem ne smemo pozabiti, da je velik odstotek škode prizadel prav slovenske kraje in vasi, kar predstavlja obubožanje tudi za našo narodno skupnost, o čemer je bil že večkrat govor, tako v raziskavah Slovenskega raziskovalnega inštituta kot po neposrednem posredovanju podatkov prizadetih, ki so vključeni v razne organizacije in društva.

Na konferenci v avditoriju je najprej spregovoril goriški župan dr. Scarano, za njim pa univerzitetni prof. agrarne ekonomije dr. Cesare Gottardo in sodelavec ustanove »Sodeca« iz Gorice dr. Mario Gregori. Prvi je govoril na splošno o problemih sodobnega kmetijstva s posebnim oziranjem na goriško občino; nakazal je tudi ne-

katere možnosti za premostitev krize na tem področju v okviru raznih podpor javnih ustanov in v večji prizadevnosti kmetov, ki bi morali poiskati drugačne oblike produktivne dejavnosti in se usmerjati v kooperacijo in združništvo. Dr. Gregori pa je podal »fotografijo« stanja goriškega kmetijstva na podlagi raziskave in podatkov, ki so razvidni v omenjeni publikaciji. Ob tem vzbudijo pozornost nekatere ugotovitve. Vseh anketirancev je bilo 699, od katerih 448 takih, ki se s kmetijstvom ukvarjajo le posredno, to se pravi, da obdelujejo svoje površine občasno in v glavnem za svoje domače potrebe; ta dejavnost jim torej ne predstavlja edinega vira dohodka, ker so zaposleni v raznih drugih sektorjih in ker imajo tudi relativno majhne površine obdelovalne zemlje. Pravih kmetovalcev, takih, ki se s kmetijstvom ukvarjajo v celoti, pa je v goriški občini 251, kot je razvidno tudi iz posebnih vpisnih registrov. Obdelane površine je 1613 hektarov, povprečna starost kmetovalcev je 57 let, v glavnem so v kmetijstvu zaposleni moški, a tudi število žensk je precej visoko; večina kmetij ima manj kot 3 hektare zemlje in še ti niso samo na eni parceli.

Najbolj vznemirljiv je torej podatek, da je večina kmetovalcev precej starih, kar pomeni, da se mladi le redko odločajo za kmetijski poklic in da je tudi zelo malo takih, ki nameravajo nadaljevati v tej dejavnosti. Iz tega bi bilo razvidno, da je goriško kmetijstvo obsojeno na propad in v resnici bo do tega prišlo, če ne bodo javne uprave, od dežele do države, odločno posegle za razvoj kmetijskega področja. Pri tem pa ni izvzeta niti občina, saj je jasno, da so njene odločitve velikokrat negativno vplivale na krajevno kmetijstvo zaradi ponesrečenih posegov. Zato je bila ta konferenca dobrodošla in pobuda tudi hvalevredna, saj je precej že to, da se tudi občina zanima za ta vprašanja; nima sicer na razpolago velikih sredstev in niti pristojnosti, morda pa se bo kaj le premaknilo na bolje. Predvsem je treba osvojiti zavest, da je kmetijstvo veliko bogastvo za naše ljudi in celotno skupnost in da je treba ta vprašanja obravnavati na enakovredni ravni z ostalimi gospodarskimi sektorji. Ni skrivnost, da je splošno goriško gospodarstvo v precejšnji krizi, razen morda trgovinske dejavnosti, zato je potrebno ukrepati smiselno in po dobro začrtanih programih, kar se ni do danes dovolj odločno izvrševalo. Ta konferenca o kmetijstvu ni sicer nakazala velikih smernic, pač pa predstavlja vsaj začetek nekega bolj organiziranega načrtovanja.

Spominska plošča Janezu Svetokriškemu

V njegovi rojstni vasi, današnjem Vipavskem Križu, so preteklo nedeljo odkrili na pročelju samostanske cerkve spominsko ploščo znanemu pisatelju in pridigarju Janezu Svetokriškemu. Pobudo za postavitev plošče je dal Klub starih goriških študentov, ki je v nešteti krajih širom Goriške postavil spominska obeležja velikim in zaslužnim primorskim osebnostim, kot dolgotrajen dokaz visoke kulturne stopnje primorskega ljudstva in hvaležen spomin vsem zaslužnim možem našega naroda. Svečanosti se je udeležilo veliko število ljudi in prisostvovalo bogatemu programu. Predsednik izvršnega sveta Ajdovščine in ravnatelj osnovne šole v Dobravljah Anton Žagar je imel slavnostni govor, med katerim je tudi povedal, da bodo v tamkajšnjem samostanu posvetili posebno sobo Janezu Svetokriškemu, temu »najbolj

domačemu, najbolj izvirnemu in plodovitemu piscu«, kot je zapisano na spominski plošči: v sobi bodo zbrali rokopise vipavskega pridigarja. Po govoru Antona Žagarja je mešani zbor zapel nekaj pesmi, zatem pa je gledališki igralec Stane Raztresen podal nekaj odlomkov iz pridig Janeza Svetokriškega.

—o—

PREDAVANJE O SLOVENSKEM JEZIKU V BENEŠKI SLOVENIJI

V Špetru Slovenov je bilo pretekli petek zadnje predavanje na »Benečanskih kulturnih dnevih«; o stanju slovenskega jezika v Beneški Sloveniji je predavala dr. Breda Pogorelec s filozofske fakultete ljubljanske univerze. Predavateljica je prikazala dvojnost v slovenskem jezikovnem komuniciranju; to je lahko različno: v ožji skupnosti se uporablja narečni, v zunanjem sporazumevanju pa standardni jezik. Pri tem pa nastajajo težave, kajti stik z drugim jezikom, v primeru Beneške Slovenije je to italijanščina, praktično izpodriva tudi rabo narečja; potrebno je, da se ob tem zavedamo velike važnosti, ki jo predstavlja slovenski tisk, saj s tiskom lahko omogočimo tudi jezikovni in s tem kulturni razvoj prebivalstva na tem jezikovno in kulturno mešanem ozemlju.

—o—

OPOMIN IZ VERMICINA

■ nadaljevanje z 2. strani
dolžnega človeškega bitja. V našem svetu živi na milijone takih nedolžnih otrok, kot je bil Alfredo Rampi in ki nič ne slutijo, v kakšen svet smo jih postavili. Vsi smo odgovorni tem malim, tej bodočnosti, in zaradi njih Bogu.

Natečaj o lepotah Soče

Kot je bilo že objavljeno, je goriška pokrajinska uprava priredila med dijaki tretjih razredov nižjih srednjih šol natečaj literarnih prispevkov o lepotah Soče; reke, ki nudi veliko lepote, obenem pa je tudi reka, ki povezuje ljudi, ki ob njej živijo in ki želijo okrepiti medsebojno prijateljstvo. Te so bile glavne misli, ki jih je izrekel predsednik pokrajinske uprave pretekli petek v Attemsovi palači, kjer so podelili nagrade avtorjem najboljših literarnih prispevkov. Natečaj je organizirala pokrajinska uprava v sodelovanju z društvom Italia nostra, v imenu katerega je spregovoril predsednik grof Coronini Cronberg, po-

ročilo pa je podal tudi predsednik ocenjevalne komisije prof. Silvano Pagura. K natečaju se je prijavilo precej veliko število dijakov; prvo izbiro najboljših spisov so opravili na šolah, komisija pa je ocenila 28 spisov: osem jih je uvrstila na tretje, šestnajst na drugo in štiri na prvo mesto. Nagrajenci so prejeli knjižno darilo, prvo in drugouvrščeni pa še denarno nagrado v višini 50 oz. 25 tisoč lir. Sodelovali so tudi dijaki nižje srednje šole »Ivan Trinček« iz Gorice in se zelo dobro uvrstili: Robert Tabaj je bil med štirimi najboljšimi, nagrajeni pa so bili še Damjan Podveršič, Savina Fabro in Barbara Maraž.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Razstava v Tolminu

Sto let izkopavanj na Mostu na Soči

Goriški muzej iz Nove Gorice je pripravil izredno zanimivo razstavo o stoletnici začetka arheoloških izkopavanj na Mostu na Soči oz. pri Sv. Luciji, kot se je ta kraj zadnji čas imenoval.

Tu so bili doslej izkopani že 6640 grobov iz obdobja halštatske železne dobe, torej iz predzgodovinskega časa in celih 111 grobov iz časov prehoda v rimsko obdobje; nadalje 26 temeljev predzgodovinskih hiš in 8 rimskih.

Predzgodovinsko naselje na Mostu na Soči je bilo odkrito že sredi prejšnjega stoletja, leta 1880 je začel z izkopavanji arheolog Paolo de Bizzaro, leto nato je z deli nadaljeval Enrico Majonica, od leta 1884 dalje je izkopaval tržaški arheolog Carlo Marchesetti in temu se je 1886 leta pridružil še dunajski izvedenec Josef Szombathy.

Večino izkopanin iz tega obdobja hranita dunajski Dvorni oziroma danes le še Umetnostnozgodovinski muzej (Kunsthistorisches Museum) ter tržaški arheološki (Museo Civico Comunale di Storia ed Arte).

Leta 1957 je začel z novimi izkopavanji Muzej za Tolminsko oziroma Goriški muzej iz Nove

Gorice, kateremu se je prvi pridružil. Obsežnejša izkopavanja je ta muzej izvedel po letu '70. Leta 1974-75 nam arheolog tega muzeja Drago Svovljšek obširno poroča o izkopavanjih v glasilu muzeja »Goriški letnik«, ko prvič dobimo jasnejšo predstavo o predzgodovinski naseljenosti na severnem Primorskem.

Naselje na Mostu na Soči (Sv. Lucija) ima središčno vlogo, okoli njega pa se v zaključeno celoto povezujejo manjša naselja, katerih sledove oz. grobišča so izkopali v naslednjih krajih: Tolmin, Kobarid, Bovec, Staro sedlo, Robič, Podbela in Št. Peter Slovenov na zahodno stran; na vzhodno pa Idrija pri Bači, Slap, Pečine, Št. Viška gora, Koritnica in celo v Bohinju Žlan in Jereka.

OBVESTILO NAROČNIKOM

Zaradi čedalje večjih tiskarskih stroškov smo sklenili nekoliko povišati naročnino za leto 1981. Letna naročnina bo od 1. januarja leta 1981 dalje znašala 15.000 lir. Za inozemstvo bo letna naročnina znašala 20.000 lir. Prepričani smo, da bodo naši naročniki upoštevali naše težave in nam kljub podražitvi ostali zvesti kot doslej.

UPRAVA NOVEGA LISTA

Most na Soči spada med najpomembnejša središča naselitve v železni dobi, z nekaterimi izredno lepimi najdbami, kot npr. bronasta figura v obliki miši, lončarski izdelki ter znana svetolucijska fibula.

Odrto je še vprašanje, kakšnemu rodu so pripadali ti predzgodovinski prebivalci. Nemška stran jih je pripisovala Keltom, toda naselja izhajajo še iz časov pred njimi, še iz obdobja starih Venetov.

Goriški muzej je za to razstavo izdal tudi poseben katalog.

ODLOČITEV PO UPRAVNIH VOLITVAH?

Medtem ko pišemo, se senator Spadolini, ki mu je predsednik republike poveril nalogo za sestavo vlade, še ni dokončno izjavil, ali to nalogo sprejme ali ne. Kot kaže, bo to odločitev sprejel v petek, 19. t.m. Mandatar Spadolini, ki je tudi tajnik republikanske stranke, se zavzema za sestavo vladnega in parlamentarnega zavezništva med Krščansko demokracijo, socialistično, socialdemokratsko, republikansko in liberalno stranko. Jasno je, da se rešitev sedanje vladne krize namenoma zavlačuje, ker želijo nekatere prizadete stranke — v prvi vrsti socialisti — počakati na izid upravnih volitev, ki bodo v nedeljo, 21. t.m., in ki se tičejo kakih devet milijonov upravičencev. Sele prihodnji teden bo torej dokončno znan izid Spadolinijevih prizadevanj. Če se mu bo posrečilo sestaviti vlado, bo Italija drugič v povojni zgodovini imela ministrskega predsednika, ki ne bo iz vrst Krščanske demokracije. Prvi nedemokristjanski predsednik je bil tik ob osvoboditvi Ferruccio Parri od akcijske stranke, čigar vlada pa je trajala le nekaj mesecev.

»Katoliški misijoni«

Iz Buenos Airesa je prispela nova, dvojna številka slovenske revije »Katoliški misijoni«, ki tam nadaljuje svojo dolgo tradicijo. To je majska in junijska številka. Zanimiv je uvodnik pod naslovom »Glas vpjočega...«, ki obravnava probleme, ki jih mora danes reševati Cerkev pri misijonskem delovanju v Afriki in Aziji. Tako piše med drugim: »Inkulturacija. O tem se danes veliko govori. Včasih smo rekli adaptacija, prilagoditev, ali zakoreninjenje. Danes ni nobenega vprašanja več o kakem "uvažanju". Cerkev mora zrasti na "domaćih" tleh. Domača tla pa so vsa ozemlja, vsi narodi, vse kulture. Papeževa navzočnost to vsakokrat že simbolično poudarja, ko poljubi tla. ... Inkulturacija! Ne neokolonializem. Ni prvo socialno vprašanje, ki ga lahko rešuje kdorkoli. In bi ga moral ves bogati svet. Mimo reveža ne more noben misijonar, sicer ne priča za Kristusa. A evangelizacija je njegova prva naloga. Cerkev mora zrasti na domačih tleh — čeprav s pomočjo in žulji misijonarjev »od drugod« — in dobiti mora domačo obliko. A papež prenapetežem jasno pove: ostati mora katoliška. In to je tudi eden razlogov, kako potrebni so "tuji" misijonarji«. Revija potem naglašuje besede Janeza Pavla II.: »Nobeno novo občestvo, ki je vcepljeno na drevo Cerkve, ne more neodvisno živeti svojega življenja. Živi le, če je deležno velikega življenjskega toka, ki oživlja celotno drevo«.

V tem duhu je napisana celotna vsebina revije. Med drugim nas razveseli slika pagode nekje v južni Aziji, katere visoki razčlenjeni stolp je skladno postavljen med tropsko rastlinje. Napis pod sliko pravi: »Lepše človeške storitve — sredi božjega stvarstva«.

Misijonar Vladimir Kos, ki deluje na Japonskem, piše o razmerah v tej napredni azijski deželi, pri čemer posveča posebno pažnjo vprašanju jezika. Sestra Frančiška Novak poroča o svojem obisku v velikem taborišču za vietnamske begunce in o njihovem življenju, posebno pa o delu v njihovi bolnišnici in porodnišnici. Slovenski misijonarji pošiljajo zanimiva poročila in dopise tudi iz Afrike, o življenju tamkajšnjih ljudstev, o ljudskih šegah v Kongu, o razmerah na Madagaskarju, ki je slovenskim misijonarjem nekako posebno pri srcu, in tudi o svojem delovanju v raznih drugih afriških in azijskih državah. Iz njihovih pisem in dopisov zvemo stvari, o katerih dnevni tisk nikoli ne poroča, še manj pa televizija, a so važne, ker nam pomagajo razumeti marsikaj, kar se v Afriki in Aziji dogaja. Tako npr. zvemo iz te revije za morda glavni vzrok lakote in pomanjkanje v Ugandi, ko piše: »Uganda ima po letih strahot milijon in pol sirot, 300.000 vdov in 20.000 vagabundskih mladostnikov. To so uradna državna poročila«. Revija tudi poroča o hotelirju Pastoriu iz Piacenze v Italiji, ki je prodal vse in šel v Ugando, kjer skuša zdaj rešiti smrti od lakote neko pleme, ki je v nevarnosti, da umre od lakote. Pastori organizira pomoč zanj, tudi med svojimi bivšimi gosti. »Krasen zgled, kako človek odkrije svoj pravi poklic in se mu preda z vso dušo«, pravi slovenska misijonska revija. Revija je tudi obilo ilustrirana in tiskana na lepem papirju.

SSG: novo vodstvo - stare metode

Kot da stanje ne bi bilo že dovolj kritično, kot da ne bi bilo raznih kriz od finančne (skoraj 4 milijarde dolga), kadrovske (ansambel šteje le še 10 igralcev) in organizacijske pa še poslabšanja odnosov med igralci, si je del upravnega sveta SSG privoščil še notranjo krizo, vendar narokovano od zunaj, krizo političnih in umetniških ravnovesij med silami, ki so 12 let v večji ali manjši koheziji vodile eno naših najpomembnejših kulturnih ustanov.

O razburkanem poteku občnega zbora društva in sledeče seje upravnega sveta SSG se v našem tisku skorajda ni pisalo. Po skoraj 25 letih sodelovanja pri našem gledališču in 12 letih opravljanja predsedniških funkcij je prof. Josip Tavčar podal ostavko. Brez posvetovanj z ostalimi partnerji — upravni svet SSG sloni na sporazumu med SKGZ, Slovensko skupnostjo, KPI, PSI in KD — je SKGZ enostransko določila ime no-

vega predsednika in blagajnika. Slovenska skupnost je takoj poudarila, da takšne metode ne sprejme in predlagala posvet med vsemi komponentami upravnega sveta SSG za določitev skupnega kandidata. Toda predlog je naletel na gluha ušesa. Računajoč na večino v upravnem svetu in zanašajoč se na iskreno ljubezen ostalih partnerjev do razpona našega gledališča, se je nadaljevala trmasta metoda vsiljevanja lastnih kandidatov. V takem ozračju je prišlo do poraznega rezultata volitev za novega predsednika, za katerega je glasovalo le 6 od 16-ih članov upravnega sveta.

Večina, ne glede na politično pripadnost, je odločno obsodila metode vsiljevanja od zgoraj. Trmasto vztrajanje je nujno poslabšalo notranje odnose, obenem pa se nakazuje zahteva po preveritvi sporazuma.

S.R.

PREBIVAVSTVO VELIKIH AMERIŠKIH MEST PADA

■ nadaljevanje s 3. strani

tivah govori tudi znani bankir David Rockefeller v intervjuju v zvezi s svojim odhodom v pokoj. Med ostalo vsebino naj omenimo še razpravo o bogatih in revnih državah na svetu in o svetovnem razvoju v tem pogledu. Razpravi, ki jo je napisal Kenneth P. Jameson, je dodan zemljevid, ki nas preseneti s tem, da prikazuje Jugoslavijo med tremi gospodarsko in socialno najbolj zaostajajočimi državami v Evropi in na vsej severni polobli. V Evropi je na enaki stopnji samo Portugalska, še za eno stopnjo nižje pa Albanija. Tudi Sovjetska zveza in vse druge države vzhodnega bloka spadajo v prvo skupino. Jugoslavija in Portugalska sta v drugi, Albanija, Kitajska in razne južnoameriške države, kot npr. Brazilija, v tretji, afriške in azijske države pa spadajo po veliki večini v četrto in peto.

Revija Impact sploh posveča veliko pozornost problemom gospodarske rasti in socialnega razvoja in je ravno zaradi tega zelo zanimiva, čeprav nekoliko težka

SPREJEM

PRI VLADNEM KOMISARJU

Vladni komisar dr. Mario Marrosu je sprejel člane izvršnega odbora Slovenskega stalnega gledališča, ki so ga obvestili o finančnem položaju in o perspektivah te osrednje kulturne ustanove slovenske narodnostne skupnosti v Italiji. Obsežneje so obravnavali stalno naraščajoče dolgove in nujnost rešitve, ki bo trajnega in ne začasnega značaja. Vladni komisar je zagotovil podporo slovenskemu gledališču in se obvezal, da bo naredil nekatere konkretne korake, da se rešijo najbolj pereča vprašanja gledališča.

Nova knjiga Egidija Vršaja

»Gospodarska Jugoslavija po Titu«

Tržaški slovenski časninar dr. Egidij Vršaj nas je tokrat zares presenetil. Znano nam je namreč bilo, da v zadnjih mesecih ni bil pri najboljšem zdravju, pa nam pred dnevi izroči novo knjigo, sad svojih znanstvenih proučevanj in razmišljanj s pomenljivim in aktualnim naslovom »La Jugoslavia economica dopo Tito« (Gospodarska Jugoslavija po Titu). V 10 letih je to že njegova četrta knjiga, katere vsebina bo gotovo ponovno vzbudila zanimanje ter imela odmev v italijanskih (in seveda tudi slovenskih) gospodarskih ter političnih krogih. Temeljno izhodišče Vršajevih znanstvenih in publicističnih prizadevanj je prav gotovo predvsem zavest, da živi in dela na zelo zanimivem in važnem območju, na stičišču svetov z različno jezikovno, narodnostno, politično in gospodarsko dejanskostjo. Vzpodbudo za takšno prizadevanje pa mu daje globoko prepričanje, da je tesno sodelovanje med tema svetovoma edina pravilna izbira, od katere morajo in morajo vsi imeti le največjo korist.

Vse to je bilo sicer že razvidno iz prejšnjih treh avtorjevih knjig, najnovejša to dejstvo samo potrjuje. Egidij Vršaj piše svoje knjige v italijanskem jeziku, kar je prav tako sad prepričanja, da ima slovenski izobraženec v Trstu in sploh v zamejstvu tudi nalogo omogočiti pripadnikom večinskega naroda, da se neposredno, to je v lastnem jeziku seznanijo s stvarnostjo v tistem svetu, s katerim jim je usojeno živeti v sosedstvu.

V knjigi »Gospodarska Jugoslavija po Titu« avtor v prvem poglavju s preprostimi, a zelo jasnimi besedami obrazloži sistem samoupravljanja, ki je glavna značilnost sosednje Jugoslavije, in na katerem temeljijo vsi družbeno-gospodarski ter družbeno-politični odnosi.

Mislimo, da se je avtor pravilno odločil, za to poglavje, saj je prav gotovo po lastnih opazo-

vanjih ugotovil, kako sta bistvo in vsebina samoupravljanja dejansko še vedno tuja tudi za mnoge italijanske »izvedence« za jugoslovanske razmere. Poglavje je pregledno, osnovni pojmi so napisani v povsem razumljivem jeziku, kar ni preprosta zadeva, in sicer v takem jeziku, ki je za italijanskega bralca popolnoma dojemljiv.

Drugo poglavje obravnava sistem jugoslovanskih gospodarskih odnosov s tujino, pri čemer so natančno obrazloženi sistem zunanje trgovine, valutni sistem, carinski sistem ter gospodarsko sodelovanje s tujino. Tretje in zadnje poglavje obravnava gospodarske sporazume med Jugoslavijo, Italijo in Evropsko gospodarsko skupnostjo. Knjiga vsebuje vrsto dragocenih statističnih podatkov, da ne omenjamo avtorjevega strogo znanstvenega pristopa, saj je domala vsaka trditev podprepljena z navedbo ustreznega vira.

Tudi zadnja knjiga Egidija Vršaja ne bi smela manjkati na knjižni polici vsakega gospodarskega operaterja, kot bi tudi ne smela manjkati na delovni mizi vsakega politika iz naše dežele. »Gospodarska Jugoslavija po Titu« je poleg tega dragocen priročnik za vsakogar, komur so pri srcu koristi ljudstva v važnem predelu Evrope. Knjiga stane 10 tisoč lir in je naprodaj tudi v Tržaški knjigarni, ul. sv. Frančiška 20 v Trstu.

—o—

ZALOŽNIŠTVO TRŽAŠKEGA TISKA

je te dni izdalo

ESEJ O LEPOTI

v katerem Josip Vidmar objavlja svojo estetiko.

Predstavitev knjige in srečanje z avtorjem bo v Kulturnem domu v Trstu, v ponedeljek, 22. junija ob 19. uri.

22. JUNIJ - OBLETNICA ZMAGE NAD TURKI PRI SISKU

J. Š.

Da bi trditev o podložništvu in nespobnosti Slovencev in primeri z drugimi narodi imela verjetnejši videz in da bi bili slovenski ljudje zato bolj dojemljivi za ideologije, ki jih hočejo »odrešiti« v asimilacijo, je zgodovinarje zamolčalo vse tisto, na kar bi bil slovenski človek lahko ponosen.

Že navale Obrov, zatem Madžarov na staro Karantanijo, potem pa Turkov na slovenske dežele prikazujejo v tem smislu, da so te navale zadržale Alpe, tako da niso mogli naprej. In to potem, ko so ta ljudstva prešla gorovja Karpatov, Balkana in Dinarov, ko so Obri udarjali na Bizanc in Turki zasedli prav tako gorato Bosno. Nikjer ne omenjajo, da je Turke zadržal pravzaprav slovenski človek, kot že poprej Obre ter Madžare, v neštevilnih bojih.

Posledica takšnih zamolčevanj in manipulacij s slovensko pametjo je ta, da se še vedno ponavlja trditev o nebojevitosti in neslavni zgodovini Slovencev, ki izzve-

neva pogosto že v monstrozno podobo, kot jo je bilo npr. zaslediti celo v slovenskem mesečniku »Misli« v Avstraliji (1981 št. 1-2), kjer pisec A.L.C. takole modruje:

»Slovenska zgodovina v primerjavi z drugimi močnejšimi narodi ni bila tako vojaško slavna, tudi ne državnotvorna...«

Kaj nam pravi na takšne trditve stvarno zgodovinarje? Pogledati moramo v Zgodovino slovenskega naroda (1913, 1915) ki jo je napisal J. Gruden, izdajala pa Družba sv. Mohorja v Celovcu, zakaj v zgodovinah po prvi svetovni vojni so obdobja slovenskih zmag

Turški navali so se pričeli leta 1469, namenjeni predvsem slovenskim deželam in so prihajali v glavnem iz Bosne. Napadali, plenili in odvajali so v sužnost tisoče slovenskih ljudi, predvsem iz Kranjske in Štajerske, pa tudi iz Koroške in Goriške. Stanovi slovenskih dežel so se leta 1474 z dolgim pismom obrnili na papeža Siksta IV. in ga prosili pomoči, t.j., da bi pozval krščanske dežele na pomoč. V pismu se

sklicujejo med drugim tudi na naslednje:

»In če si sovražniki podvržejo našo deželo, česar nas obvaruj dobrotljivi Bog, potem jim je odprta pot in ne bodo jih ovirale niti gore niti vode, da bi ne vdrli v laške in nemške dežele, bati se je celo za Rim, ker so v nekaterih letih pridrli iz Carigrada do sem in še dlje...«

Napadi Turkov so se ponavljali skoraj vsako leto in nekako v sto letih so slovenske dežele izgubile kakih 200.000 ljudi; ne da bi posebej omenjali strahotno gospodarsko škodo, bedo in lakoto, ki so jo ti napadi puščali za sabo.

Hrvaške pokrajine so bile v tem času zlomljene in Turki so brez ovir udarjali preko njih. Že 1483 pa pride do prvega poraza turških čet, ko hrvaške in slovenske čete pričakajo ob Uni vračajoče se Turke in jih potolčejo s poveljnikom pašo vred. Leta 1491 pričakajo kmetje Turke pri Hrušici in jih potolčejo. Deželni stanovni Notranje Avstrije (kot državne tvorbe naslednice Karantanije) se skoraj leto za letom zbirajo na skupnih deželnih zborih in pripravljajo obrambo. Utrjevali so gradove, gradili tabore, odrejali dajatve za vojsko.

Ker je bilo treba sedaj odrajtati davke v denarju, nastane še posebna stiska za kmeta. Izbruhnejo kmečki upori. Med te udarjajo še vedno turški vpadi.

- Znaš, de meni gre nomalo po glavi ta naša situacija na tem turni.
- Pej zakej? Pej kej te skrbi?
- Ma kej ne videš, de nismo neč zavarana. Aden, ke se zmisle, lahko prou lepu strelja gor na nas. Jn danes ke jemajo tašno orožje, de ti ne pomaga nanka se umaknet, zatu ke bala ti teče zad...
- Ma kej ti pade u glavo! Pej zakej be streljali na nas?
- Ma Jakec moj lubi, kej ne znaš, de na tem placi ni smet govort po slovensko? Jn midva pej kar naprej samo po domače. Jn prou na turni de more bet an Mihec jn an Jakec. Se mi prou čudno zdi, de nas žepan pesti pr miri. Ma lahko se najde kašen fanatičen, ke bere časnike jn dekrete jn začne nečko streljat. Vidi ke dandanes je teroristov vseh sort. Kej ni streljau aden prfina no, angleško kralico?
- Ja ma samo z anem revolverjam za strašet p'se. Ji ni mogu škodet.
- Ma glih taku be lahko jemu ta pravi

revolver. Angleška policija se je tle slabo skazala.

- Ma tolko bol se je skazala kralica. Si vidu, kaku je šla naprej, ku de ni neč. Nje kojn se je ustrašu; je začnu nekej cabat, ma uana ga je nomalo potreplala po vrati jn je biu precu dober. Jn je šla naprej sez vsem dostojanstvom, koker se za ano kralico šika.
- Sej be blo res tudi nomalo smešno, če be padla s konja z nogami u luft. Pred vsemi tistmi ledmi jn pred televizijo! Ma se je držala res ku ana kralica.
- E, Angleži dajo dosti na bonton. Jest rečem, de če be se bla pestila vrč s konja, de be jo pole strašno kritizirali. Morbet be jo prprauli do tega, de be odstopla. Zatu ke Angleži so tašni.
- Ja, ja! Uani vzamejo vse strašno zares. Si vidu kaku so nardili ses tistem irskem teroristam? Je biu u pržoni zatu ke je anga ubou. Ma u pržoni mu nekaj ni pašalo jn je tou jemet kvalifikacijo političnega ujetnika jn je začnu štrajkat z lakotjo. Ma uani so ga pestili nej štrajka. Jn uan, ke je tudi mož, je štrajkau naprej dokler ni umrou od švohosti. E, tam gor so trdi ledje; ani jn drugi.
- Sej se je prfina Hitler bau zbarkirat na Angleškem. Uani godejo na tiste njuh dudle jn lahko na nje streljaš, ke se nanka ne obrnejo. Jn tašna je tudi njuh kralica.
- Ma prglihej tisti štrajk od tistga Irca sez kašnemi gladovnimi štrajki tle pr nas. Denmo reč tisti Panella. Je že večkrat štrajkau za vse sorte. An bot tudi zastran lakote na sveti. Lakota na sveti je še, ma Panella je še zmiram živ jn zdrov. Jn jej.
- Ja, tle ne bomo učakali, de be kašen stradau do konca. An dan, dva, se še

da prestat, ma pole postane človek lačen.

- Jn znaš kej ti rečem jest? De vsako tolko nomalo stradat al neč ne jest an dan al dva je prfina zdravo. Taku si tudi prebavni aparat nomalo od-dahne.
- Sej Panella strašno fajn zgleda. Narbrž tudi zastran postov.

—o—

KOLONIJA SLOKAD V DRAGI PRI TRSTU

■ nadaljevanje s 4. strani

čitnic omejuje le na igro ali na brezkoristno norenje in divjanje, ob popolni pozabi na vse, kar bi le količkaj dišalo po šoli ali vzgoji.

Zato imajo starši še čas, da se premislijo in okoristijo z možnostjo, ki jim jo nudi vodstvo kolonije SLOKAD, da vpišejo vanjo svoje malčke in dajo sebi in njim veliko zadoščenje. Saj, če je kolonija brezplačna, blizu doma v lepo urejeni hiši z obširnimi vrtom, z možnostjo izletov in kopanja v morju, zabavnih in koristnih družabnih iger in medsebojnega celodnevnega neprekinjenega izpopolnjevanja, se bo otrok tu naučil reda, samostojnosti, socialnega življenja, teh bistvenih stvari pač, ki so dandanes tako potrebne. In otroci jim bodo za to vedno hvaležni.

Če se bo nabralo zadostno število otrok, bo skrb vodstva SLOKADA, da tudi letos organizira dve izmeni!

Za kakršnokoli pojasnilo se zainteresirani lahko obrnejo na vodstvo SLOKAD, Bazovica št. 90 ali na tel. št. 226-117.

Izdajatelj: Zadruga z o. z. »Novi list« ■ Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, št. 157 ■ Odgovorni urednik: Drage Legiša ■ Tiska tiskarna Graphart. Trst - ulica Rossetti 14 - tel. 772151

Medtem pa se mesta in dežele v zahodni Evropi kopljejo v renesančnem razkošju in prepuščajo slovenske, avstrijske dežele, pa ogrske in hrvaške pokrajine, ki branijo dostop Turkov v Evropo, njihovi usodi. Opustošenja teh dežel pa so bila strahotna. Leta 1529 so Turki zasedli večino Ogrske, kjer so ostali kakih 150 let. Prikazali so se tudi pred Dunajem, ki so ga branili številni vojščaki, tudi slovenski. Izmed slednjih se je najbolj izkazal Ivan Kacijanar iz znane kranjske družine. Napad na Dunaj je bil odbit. Posrečil se ni niti naslednji sultanov pohod proti štajerskim pokrajinam (1532).

Ko so se med kraljem Ferdinandom in sultanom vršila pogajanja, so v slovenskih deželah znova potolkli Turke. Naslednje leto (1533) pa sta Ivan Kacijanar in Sigismund Višnjegorski napravila s svojimi vitezi pohod v Bosno, zajeli veliko Turkov, uplenili mnogo živine in ujeli mnogo nasprotnikov.

Leta 1531 so ustanovili na zboru v Sp. Dravogradu tkm. Vojno krajino na Hrvaškem, kjer se je stalna obrambna vojska oblikovala sicer že od leta 1528. Bila je nekaj obrambni pas, za katerega sta skrbeli Kranjska (od morja do Save) ter Štajerska (od Save do Drave). Hrvati sami pri tem niso bistveno sodelovali, ker so bili razkrojeni in oslabljeni. Odslej so se

boji bili večinoma na območju te krajine, ki je odločilno zavrla pohod Turkov v srce Evrope.

Ker so to krajino vzdrževale slovenske dežele, so tudi v njej poveljevali kranjski in štajerski generali. Koliko pa je to vzdrževanje stalo, nam pove naslednji podatek:

Leta 1568 je vladar Notranje Avstrije, nadvojvoda Karel, sklical stanove vseh notranje-avstrijskih dežel na skupni zbor v Bruck na Muri, kjer so se posvetovali o obrambi pred Turki. Na tem zboru so deželni stanovi dovolili vladarju nov izditek za vzdrževanje Vojne krajine, in sicer okroglo 150.000 goldinarjev na leto (natančno 149.195), od katerih bi Štajerska plačala polovico, drugo polovico pa skupno Kranjska, Koroška in Goriška.

V teh letih se je pritisk Turkov na Vojno krajino še povečal. Leta 1591 je padla trdnjava Repič, leta 1592 pa mogočna trdnjava Bihač ob Uni, ki je bil desetletja glavni branik Vojne krajine. Padec Bihača je silno pretresel krščanski svet, tako da so zatrepetale ne le slovenske, temveč tudi avstrijske in nemške dežele. Turška sila pa se je tedaj usmerila na trdnjavo Sisek, na katerega je pritiskal bosanski Hasan paša. Zgodovinar Josip Gruden nam ta usodni trenutek opiše z naslednjimi besedami:

»Napočilo je usodepolno leto 1593., tretje leto borbe za Sisek, ki je bil poleg Karlovca še edini branik hrvatskih in slovenskih dežel; vse drugo je bilo v razvalinah ali pa v turških rokah. Padec te močne trdnjave bi bil Turkom odprla vrata v osrčje naših planinskih dežel. Dobro pripominja Valvazor: „Sisek je imel biti po načrtu Hasanovem tista vrh, s katero je hotel Kranjsko in Štajersko nase pritegniti in podvreči.“ Enako poudarja pomen Siska slovenska narodna pesem:

Če Turek vzel nam Sisek bode,
Nam narobe vse, vse pojde:
Mest' Ljubljana bo pokrajna,
Dežela kranjska turška drajna.

Vse se je balo, da pride huda nesreča nad hrvaško in slovensko zemljo precej ko skopni sneg. Iz nekega zasebnega pisma lahko posnamemo, s kolikim strahom so ljudje pričakovali, kaj ima priti. "Zgubljen bi bil Sisek, pa tudi vsa Kranjska, ako bi ne bil Bog čudežno pomagal. Že so Ljubljancani večidel sklenili bežati; drugim, zlasti ženskam in otrokom so svetovali, če pride sovražnik pred mesto, naj raje trumoma poskačejo v Ljubljano, kakor da bi bile oskrunjene od Turkov. Spominjam se, da sem vse to od svoje stare matere večkrat slišal." Tako piše neki brezimni poročevalec.

(Dalje)